



ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ
ECONOMICS INSTITUTE
1947



МОКРОГОРСКА ШКОЛА МЕНАЏМЕНТА
MOKRA GORA SCHOOL OF MANAGEMENT



ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ
SERBIAN CHAMBER OF COMMERCE

Concerto II

L' Estate — Der Sommer

I

Languidezza per il caldo!

JAVNA PREDUZEĆA: GENERATOR NELIKVIDNOSTI ILI RAZVOJA

Nikola Zelić, partner u Factis-u

VIVALDI FORUMI

LETNJI VIVALDI FORUM - PLANIRAJMO 2012.
Mokra Gora, 23-25. jun, 2011.

SADRŽAJ IZLAGANJA

- UČEŠĆE/ZNAČAJ JAVNIH PREDUZEĆA U PRIVREDI SRBIJE
- JAVNA PREDUZEĆA KAO GENERATORI NELIKVIDNOSTI?
- JAVNA PREDUZEĆA KAO MOGUĆI GENERATORI RAZVOJA
- ŠTA DA SE RADI SA JAVNIM PREDUZEĆIMA I INFRASTRUKTUROM U SRBIJI?

UČEŠĆE/ZNAČAJ JAVNIH PREDUZEĆA U PRIVREDI SRBIJE

- Javna preduzeća (JP), republička (JRP) i lokalna/komunalna (JKP), kojih je ukupno oko 660:
 - zapošljavaju oko 165.000 zaposlenih (oko 15% od ukupnog broja zaposlenih),
 - angažuju oko 35% stalnih sredstava privrede Republike Srbije,
 - ostvaruju oko 10% ukupnih prihoda privrede Republike Srbije.

JAVNA PREDUZEĆA KAO GENERATORI NELIKVIDNOSTI?

- Indikatori (ne)likvidnosti JRP, uključujući JRP koja su promenila pravnu formu (prema podacima za 2010.)

Naziv javnog preduzeća	Dobitak/ gubitak (000 RSD)	Dobitak ili gubitak/ kapital	Dobitak/gubitak + amortizacija (000 RSD)	Kapital u izvorima sredstava	Obrtna sredstva/ kratkoročne obaveze	Potraživanja/ obaveze iz poslovanja
JP EPS	-3,202,125	-0.71%	35,895,039	0.72	1.13	1.44
JP EMS	802,746	1.77%	3,732,637	0.69	2.34	1.16
JP PEU Resavica	-1,793,060	-	-1,090,618	0.00	0.17	0.20
JP Srbijagas	881,075	2.66%	1,911,869	0.33	1.13	0.92
JP Transnafta	112,098	2.65%	262,128	0.95	12.76	0.80
JP Železnice Srbije	-17,030,074	-13.72%	-10,248,214	0.55	0.24	0.62
JAT Airways AD	-2,519,820	-	-2,113,608	0.00	0.86	0.30
AD Aerodrom "Nikola Tesla"	1,937,323	8.61%	2,714,694	0.91	9.72	9.66

JAVNA PREDUZEĆA KAO GENERATORI NELIKVIDNOSTI?

- Indikatori (ne)likvidnosti JRP, uključujući JRP koja su promenila pravnu formu - nastavak

Naziv javnog preduzeća	Dobitak/ gubitak (000 RSD)	Dobitak ili gubitak/ kapital	Dobitak/gubitak + amortizacija (000 RSD)	Kapital u izvorima sredstava	Obrtna sredstva/ kratkoročne obaveze	Potraživanja/ obaveze iz poslovanja
JP Putevi Srbije	-4,075,090	-5.09%	-1,571,934	0.43	0.08	0.22
JP PTT saobraćaja "Srbija"	4,632,012	20.60%	6,025,087	0.66	3.59	2.18
"Telekom Srbija" AD	15,789,429	12.91%	32,750,781	0.58	0.67	2.19
JP Skijališta Srbije	392	0.01%	111,107	0.62	0.14	0.19
JP Srbijašume	7,835	0.01%	585,643	0.96	0.71	0.79
JP Vojvodinašume	28,281	0.33%	906,199	0.89	2.41	1.25
JVP Srbijavode	13,523	0.08%	62,538	0.93	1.30	5.69
JVP Vode Vojvodine	2,283	0.01%	325,075	0.93	1.03	3.15
Ukupno:	-4,413,172	-0.43%	70,258,423	0.63	0.81	1.21
Ukupno bez JP PEU, Železnica Srbije, JAT Airways-a i Puteva Srbije:	21,004,872	2.54%	85,282,797	0.69	1.11	1.41
Sva privredna društva u Srbiji:	-	-2.6%	-	0.35	0.96	-

JAVNA PREDUZEĆA KAO GENERATORI NELIKVIDNOSTI?

- Indikatori (ne)likvidnosti odabranih JKP (prema podacima za 2010.)

Naziv javnog komunalnog preduzeća	Dobitak/ gubitak (000 RSD)	Dobitak ili gubitak/ kapital	Dobitak/gubitak + amortizacija (000 RSD)	Kapital u izvorima sredstava	Obrtna sredstva/ kratkoročne obaveze	Potraživanja/ obaveze iz poslovanja
JKP Vodovod i kanalizacija Subotica	-179,828	-8.86%	-22,102	0.52	0.17	1.22
JKP Subotička toplana	20,722	2.65%	96,272	0.52	0.54	2.34
JKP Vodovod i kanalizacija Novi Sad	135,473	2.40%	676,156	0.74	0.61	6.64
JKP Novosadska toplana	-784,481	-25.35%	-429,366	0.39	0.44	0.94
JKP Beogradski vodovod i kanalizacija	44,549	0.06%	1,405,184	0.94	1.15	1.61
JKP Beogradske elektrane	-348,931	-7.23%	1,126,104	0.18	0.28	0.45
JKP Vodovod i kanalizacija Kragujevac	669	0.02%	85,640	0.68	0.77	3.10
Energetika d.o.o. Kragujevac	-1,132,514	-	-993,333	0.00	0.12	0.10
JKP Vodovod Užice	-116,047	-5.16%	6,572	0.97	2.54	3.04
JKP Gradska toplana Užice	6,782	2.78%	80,490	0.36	0.32	4.35
JKP Naissus Niš	-49,593	-4.83%	81,759	0.48	0.59	1.83
JKP Gradska toplana Niš	946	0.23%	51,811	0.19	0.46	0.69
Ukupno vodovodi:	-164,777	-0.17%	2,233,209	0.89	0.83	2.15
Ukupno toplane:	-2,237,476	-23.91%	-68,022	0.20	0.29	0.45

JAVNA PREDUZEĆA KAO GENERATORI NELIKVIDNOSTI?

- Osvrt na indikatore (ne)likvidnosti JRP i JKP:
 - Zbirno posmatrana JP (JRP i JKP) poslovala su u 2010. oko praga rentabilnosti (izuzimajući toplane)
 - JP su u 2010. ostvarila pozitivne novčane tokove iz poslovanja (izuzimajući toplane)
 - JP nisu prezadužena, naprotiv imaju visoko učešće kapitala u izvorima sredstava (izuzimajući toplane), što je svakako posledica nemogućnosti zaduživanja radi finansiranja razvoja
 - Osnovni limitirajući faktor i rentabilnog poslovanja, i finansiranja razvoja JP, jeste nizak BDP p.c., odnosno porodični budžet potrošača (što pokazuju tzv. *affordability* analize)

JAVNA PREDUZEĆA KAO GENERATORI NELIKVIDNOSTI?

- Zaključci

Uz (opravdano) izuzimanje JP PEU, Železnica Srbije, JAT Airways-a i Puteva Srbije:

- u 2010. godini JRP i odabrana (kritična) JKP nisu svojim poslovanjem generisala nelikvidnost u privredi Srbije,
- javna preduzeća nisu prezadužena,
- u samim JP ima prostora za povećanje produktivnosti, ekonomičnosti i poslovnih rezultata, ali to samo delimično može da kompenzuje objektivnu limitiranost cena,
- JP nisu u stanju da samostalno finansiraju svoj razvoj.

JAVNA PREDUZEĆA KAO MOGUĆI GENERATORI RAZVOJA

- Dva pravca delovanja JP kao generatora privrednog rasta i razvoja:
 - (1) Multiplikativni efekti samih ulaganja u JP/infrastrukturu na ukupnu privrednu aktivnost u Srbiji
 - (2) JP/infrastruktura kao jedna od determinanti globalne konkurentnosti zemlje u privlačenju investitora

JAVNA PREDUZEĆA KAO MOGUĆI GENERATORI RAZVOJA

(1) Multiplikativni efekti samih ulaganja u JP/infrastrukturu na ukupnu privrednu aktivnost:

- angažovanje domaćih privrednih kapaciteta na realizaciji investicija u JP/infrastrukturu,
- novo zapošljavanje u domaćim privrednim subjektima koji realizuju investicije u JP/infrastrukturu,
- posledično, porast primanja i tražnje domaćeg stanovništva, što podstiče ostalu domaću proizvodnju,
- sami novoizgrađeni kapaciteti JP generišu prirast BDP, najzad
- stručno-edukativni efekti na domaće kadrove uključene u realizaciju investicija u JP/infrastrukturu.

JAVNA PREDUZEĆA KAO MOGUĆI GENERATORI RAZVOJA

(2) JP/infrastruktura kao jedna od determinanti globalne konkurentnosti zemlje u privlačenju investitora

- Srbija je po stanju infrastrukture prema oceni Svetskog ekonomskog foruma rangirana kao 93. od 139 zemalja, i to:
 - po kvalitetu puteva 123.
 - po kvalitetu železnice 93.
 - po kvalitetu snabdevanja el. energijom 74.
 - fiksna/mobilna telefonija 41./57.

JAVNA PREDUZEĆA KAO MOGUĆI GENERATORI RAZVOJA

(2) JP/infrastruktura kao jedna od determinanti globalne konkurentnosti zemlje u privlačenju investitora - nastavak

- 93. mesto na rang listi po infrastrukturi značajno je doprinelo da Srbija po konkurentnosti bude ukupno rangirana kao tek 96. od 139 zemalja.
- Izgradnjom infrastrukture država može najneposrednije i najbrže da poboljša ukupnu konkurentnost RS, a
- bez značajnog poboljšanja globalne konkurentnosti RS, odnosno bez višestrukog povećanja stranih ulaganja, Srbija ne može ostvarivati zadovoljavajući privredni rast.

ŠTA DA SE RADI SA JAVNIM PREDUZEĆIMA I INFRASTRUKTUROM U SRBIJI?

- Postojeća JP treba organizovati tako da se optimalno koriste njihovi resursi, za šta je potrebno da:
 - JP dobiju sredstva koja koriste u svojinu,
 - promene pravnu formu u standardna privredna društva te da, shodno tome,
 - dobiju standardnu upravu i da se
 - u ovako transformisana preduzeća uključuje privatni kapital.

ŠTA DA SE RADI SA JAVNIM PREDUZEĆIMA I INFRASTRUKTUROM U SRBIJI?

- Izgradnja infrastrukture u Srbiji ne može da bude finansirana od strane JP, niti samo iz javnih (državnih) sredstava, jer je za tu svrhu potrebno oko 20 milijardi evra, već:
 - mora sistemski da se omoguće i operativno primenjuju svi aranžmani javno-privatnog partnerstva; kako?
 - da se ili izmeni, ili operacionalizuje važeći sistem davanja koncesija; kako?